

„MACERA MACERÁTÁNÁL”

**Adalékok gróf Széchenyi István huszárcapitány megmentéséhez
az 1815-ös hadjáratban**

A tájékozott nagyközönség előtt ismert tény, hogy gróf Széchenyi István ifjúsága Mars hadisten szolgálatában és szó szerint védőszárnyai alatt telt. Utalnék itt 1809-es komáromi, 1813-as lipcei, végül a témához kapcsolódva, 1815-ös bravúrjaira, melyeknél nem került el a katonaszerencse.¹

Az ifjú gróf szolgálatát az 1809. évi magyarországi francia invázió ellen küzdő inszurrekció főszállásmesteri törzsének főhadnagyaként kezdte, majd 1810 januárjától 1811. április végéig a cs. kir. 7. (Liechtenstein) huszárezredben folytatta. Ezután áthelyezték a cs. kir. 1. (Merveldt) ulánusezredhez, ahol 1813 júliusától másodkapitány, október 20-tól elsőkapitány lett. 1815. március 1-jétől került a cs. kir. 5. (akkori ezredtulajdonosáról, a későbbi IV. György királyról elnevezett Angol régens/kormányzóherceg) huszárezredhez.² Napra pontosan ugyanakkor, amikor – a továbbiakban kihagyásokkal idézek egyik életrajzírójától, Viszota Gyulától, hogy az előzményeket és a körülményeket röviden bemutassam –, „Napoleon 1815. március 1-jén elhagyta Elba szigetét és Franciaországba vonult. A franciák melléje állottak. Az európai szövetséges államok újból hadjáratot indítottak ellene. Murat nápolyi király 1814-ben Ausztriával szövetséget kötött, megtarthatta trónját. Most Napoleon pártjára állott és vissza akarta állítani Napoleon egységes olasz királyságát. 1815. március 17-én megkezdte harcát az osztrák sereg ellen, s úgyszólván akadálytalanul elérkezett a Pó-vonalig. ...Széchenyi már március 11-én távozott Nápolyból, hogy ezredébe bevonuljon. Március 28-án már Milánóban van... április 3-án Bologna felé igyekezett ezredéhez. Noviig jutott, s ezrede már előőrsi csatározásban volt a nápolyi sereg ellen. ...Április 28-án parancsot kapott Tolentino elfoglalására. ...Május 2-án a harc vonalban van Széchenyi századának egyik szárnyával és a lovasüteggel, mellette Souvent kapitány volt elhelyezve századának két szakaszával és gróf Batthyány János³ alezredes egy század második szakaszával. Hárman együtt a harc vonal jobbszárnyát alkották. E viszonylagosan csekély erővel szemben vonult fel egy hat századból álló ellenséges huszárezred, s a pusztító ágyútűz ellenére mind közelebb jutott. Ekkor hirtelen megszűnt az ágyúzás. A síri csendben a baloldalon lévő Széchenyi támadót fúvatott, példáját követte két társa is a középen és a jobbszárnyon. A huszárok nagy rivalgással az ellenségre rontottak. Széchenyi huszáraival vágatásban kanyarogva oldalba fogta az ellenséget. Lova a lövöldözéstől erős lovaglásban megvadult, s az ellenség közé rontva, nem volt megfékezhető, fogságba jutás veszélye fenyegette, mert az ellenség körülvette. Egyik közvitéze, Szilágyi Márton, egy társával segítségére sietett, és a tömegeből kivágta Széchenyit. Ugyanez a Szilágyi rárontott az ellenséges huszárezred ezredesére és hatal-

¹ Ács 1994. 28–30., 92–98., 154–161. o.

² ÖStA KA ML ST 1815. 5. Husaren Regiment Transferirungs Lista Kt. 7503.

³ Réfi 2014. 239. o. Viszota Batthyányt tévesen nevezi Jánosnak, ugyanis az alezredes magyarul az Iván, németül a Johann Baptist keresztnévet használta. Széchenyi egyszerűen csak Baptistként emlegette. (Réfi munkája egyébként huszár törzsisztiztekre és az általános viszonyokra igen hasznos alapmű.)

mas vágással halálra sebezte úgy, hogy leesett lováról. Az oldalt és élben való támadásnak meg volt az eredménye, rövid percek alatt szétverték az ellenséges ezredet úgy, hogy kevesen tudtak visszamenekülni gyalogságuk védelme alá... A csata második napján, május 3-án az 5. huszárezred pihent, csak este kellett ismét támadniok, amikor az ellenség megkezdte visszavonulását. Széchenyi századával az országúton Arancia felé vonult, két másik század követte, majd a visszavonuló ellenség utóvédjét minden oldalról megtámadták és szétverték, sokat fogságba ejtettek, sokan fegyvereiket eldobva elmenekültek.

Május 4-én folytatták az ellenség üldözését. E nap gróf Starhemberg dandárparancsnok megbízta gróf Batthyány alezredest és vele Széchenyi kapitányt, hogy Maceratát megkerülve szállja meg a Civita Nuovai utat. A feladatot teljesítették, visszavetették az ellenséges elővédet Maceratán 700 foglyot ejtve (ezek nagy részét és egy 12 fontos ágyút Széchenyi fogott el), megakadályozták azt is, hogy az ellenség két csapata egyesüljön. Az ezred zöme ezután szétverte az ellenséget. Az ellenség újból egyesült maradékát május 14-én Castell Sangrónál Eötvös János és gróf Széchenyi kapitányok két század huszárral és egy vadászszázaddal újból megtámadták és rövid 10 perc alatt szétverték. Itt történt meg az, hogy Széchenyi alól kilőtték a lovat, s az ellenség egyrésze körülfogta. Ekkor is Szilágyi Márton közvitéz mentette meg, mert átadta lovát, maga pedig gyalog kivágta magát a gyűrűből, s abba a helyzetbe juttatta, hogy a támadást sikeresen befejezze.⁴

A tényeket nagyjából így adja elő Zichy Antal, Széchenyiről írt életrajzában, 1896/97-ben. Zichy fordításában áttekinthetőbbé teszi az eseményeket gr. Anton Gundacker Starhemberg vezérőrnagy ajánlása Széchenyi érdekében, amelyben 1815. május 30-án ad összegzést:

„Kéretlenül kötelességemnek ismerem, hogy gróf Széchenyi István kapitány úrnak, a ki (ezredével) dandáromhoz tartozott, az ellenség előtti magaviseleteért teljes megelégedésemet nyilvánosan kifejezzem. Különös megemlést érdemel az ő május 2-án parancsokra véghezvitt támadása egy bizonynyal tízszerte nagyobb hadosztály ellen. Ezt a rohamot (attaque) századja egyik szárnyának élén olyan ügyességgel és bátorsággal intézte, hogy az ellenséges lovasságot néhány szempillantás alatt teljes rendtelenségbe hozta s azt, noha maga is számos sebeket kapott, nagy veszteséggel egész a gyalogság (a fedezet) zöméig s felállítva volt tűzér-ütegekig üldözte; miáltal nem kis részben hozzájárult annak lehetőségéhez, hogy a visszavonulásra parancsot kapott előcsapatunk ezt állásának megtartásával szép rendben és méltóságosan tehette. Továbbá gróf Batthyány alezredest parancsára 4-én reggel Macerata táján a Civita Novába vezető úton előre küldetvén, az ellenséges testőrsereg egész lovasságát egy óránál tovább tartóztatta, s megakadályozta, hogy ezt az országutat elfoglalhassa, miáltal a mi előcsapatunk időt nyert odáig eljuthatni, s az ellenséget nagy kárával arra kényszeríteni, hogy podgyásza legnagyobb részének hátrahagyásával is mellékúton s vad futásban keresse menekvését; ez pedig nem utolsó oka volt hadserege utolja teljes felbomlásának. A május 14-diki ütközetben Castel Sangrónál segítségére sietett századával Eötvösnek, ugyanazon ezredbeli kapitánynak, a ki egy, számra túlnyomó ellenséges lovasosztályal keveredett bajba, mely alkalommal különös hidegvérűséggel és határozottsággal szétugrasztott egy egész ellenséges gyalog-osztályt. Ezen hadi tettek megérdemlik a dicsérő felemlítést.”

⁴ *Viszota* 1942. 355–357. o. A szerző Zichytől és a továbbiakban hivatkozott munkákból közöl, utóbbiaknál általában szó szerinti magyar fordításában.

A beadvány eredményeként Széchenyi bő egy évvel később megkapta a Szt. Ferdinánd-rend kiskeresztjét, majd a Szardíniai Móric- és Lázár Rendet.⁵ Noha az említett életrajzírók utalnak arra, hogy Széchenyi felettesei és bajtársai szerint is kiérdemelhette volna a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, nem mellékes, hogy a rendi káptalan alapszabályai értelmében (bár kivételes esetekre akadnak példák) kérvényeznie kellett volna azt. Ennek pedig nincs nyoma a Rend levéltárában.⁶

Bizonyára mind Zichy, mind Vizota felhasználták az 1808–1813 között megjelent, majd 1818-tól újraindult *Oesterreichische militärische Zeitschrift*⁷ nyomában a XIX. század második felében megjelent osztrák szakirodalmat, hogy csak a *Hirtenfeld szerkesztette Oesterreichischer Soldatenfreund*, később *Militär-Zeitung* folyóirattól kezdve Thürheim, s nem utolsósorban az ezred történetét feldolgozó Amon von Treuenfest munkáját és Wurzbach életrajzi adattárát említsem.⁸ Rajtuk kívül Johann Sporschil is igen fontos krónikása az eseményeknek.⁹ Meg kell jegyezni, hogy észrevehető némi keveredés a könyvészeti és az eredeti források tényközléseiben a nevezetes május 2-iki 3-iki és 4-iki, vagyis a tolintinói és maceratai események között, ugyanis Amon és Vizota leírásai, továbbá Wurzbach életrajzi lexikonja más-más dátumot adnak meg Szilágyi Márton hőstetteinél.

Visszanyúlva az eredeti forrásokig, a Szilágyi Mártont kitüntetésre ajánló, és a feltehetőleg szemtanú bajtársak kézjegyeivel ellátott német nyelvű vitézségi tanúsítvány, amely az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában található, fordításomban így szól:¹⁰

„Vitézségi tanúsítvány

Melynek erejével alulírottak, hogy kár ne essék az igazságban, megerősítjük, hogy Szilágyi Márton, a Tekintetes császári-királyi Angol Régensherceg 5. huszárezred ezredesi második svadronjának közlegénye 1815. május 3-án kiváltképpen kitüntette magát, amidőn, nevezetesen Tolentino és Macerata között egy túlnyomó lovaság az országúton egy szakasszal felálló gróf Széchenyi kapitány és századparancsnok urat megtámadta, és vitéz ellenállása dacára a szakasz, mivel az ellenséges túlerő túlságosan nagy volt, meghátrálni kényszerült, s a mondott kapitány urat az ellenséges lovaság már körülvette. Észrevette ezt a fent említett közlegény, visszahívta szétugrasztott bajtársait, s velük együtt illetéknéppen vitézül és elszántan az ellenségre csapott úgy, hogy az ellenséges lovaságot vezető ezredest, Duca di Rocca Romanát sajátkezűleg levágta, és több ellenfelet megsebesített, mire az ellenség, túlerejére való tekintet nélkül, menekülőre fogta, s ily módon a fentebb mondott kapitány úr elkerülte az ellenséges fogságot.

Ez a közlegény 1815. május 14-én a Castel di Sangro melletti útközetben is bizonyosságát adta személyes hősiességének és rendkívüli vitézségének az ellenséges gyalogsági négyzögekkel szembeni lovasroham alkalmával, s ezáltal példájával nemcsak bajtársait

⁵ Zichy 1896–1897. 1. k. VI. fejezet. <http://mek.oszk.hu/05800/05836/html/1kotet/01.htm> (Az utolsó letöltés időpontja: 2016. május 9.)

⁶ Erről Lázár Balázs, bécsi hadilevéltári delegátus is biztosított, csakúgy, mint arról, hogy a Széchenyi körüli események részletes leírása nem lelhető fel az AFA-iratok között.

⁷ *Oestreichische militärische Zeitschrift*, 6. (1819) Skizze des Feldzuges der Östreicher gegen Murat Gedruckt bei Anton Strauß. 162. o.

⁸ *Hirtenfeld* 1853. Nr. 84.; *Hirtenfeld* 1860. 254. o.; *Thürheim* 1866. 124–125. o.; *Amon* 1885. 204–207., 217. o.; *Wurzbach* 1880. 41. k. 271. o. (Nála május 1. a tolintinói hőstett napja.)

⁹ *Sporschil* 1843. 36., 46. o.

¹⁰ A német nyelvű eredeti átírata a Függelékben olvasható. Szilágyi tanúsítvány.

tüzelt hasonló tettekre, hanem akkor is, amikor egy ilyen támadás alkalmával kapitány ura, Széchenyi gróf lova súlyosan megsebesült és összerogyott, s a mondott kapitány úr is bizonyosan ellenséges fogságba esett volna, leugrott lováról, azt felajánlotta kapitányának, felsegítette rá, jómaga pedig gyalog mentette magát az ellenség kellős közepéből.

Nevezett közlegény már az 1814-es hadjáratban hősiessége miatt megkapta az Ezüst Vitézségi Érmét, s az 1815-ös hadjáratban újlag dicsőségesen kitüntette magát, így nem mulasztható el a legmagasabb kegyre ajánlása.

Nápoly, 1815. május 28-án.

Botka György közember Régensherceg huszároktul, Buga János közlegény a Régensherceg huszaroktul, Barát Elek közember a Régensherceg huszaroktul, Szakáts János közember a Régensherceg huszároktól, Kozma János közember a Régensherceg Huszároktól, Augustin Brenner (?) vicekáplár¹¹ a Régensherceg 5. huszárezredtől, Sándor János vicekáplár a Régensherceg huszároktul, Tima (?) György vicekáplár a Régensherceg huszároktul, Ormos Károly tizedes az Angol régensherceg 5. huszárezrednél, Gáll tizedes a Régensherceg 5. sz. Huszár regementnél, Németh Pál tizedes az 5. sz. Régensherceg huszár regementnél, Erhart János őrmester az 5. sz. Régensherceg huszárezredből, Fischer Ferenc őrmester az Angol régensherceg huszárezredtől, Kiss János főhadnagy az Angol régensherceg 5. sz. huszárezredből, gr. Chamaré József főhadnagy az Angol régensherceg huszárezredből, Messina János főhadnagy az Angol régensherceg 5. sz. huszárezredből.¹²

Széchenyi kapitány a következő soraival támasztja alá az előbbieket:

„Alulírott, megerősítem a fent írtak igazságát, s nem mulasztom el ennek a hős harcosnak, aki többször is megmentette életemet, buzgón pártját fogni, és részére az Arany Vitézségi érem elnyerését ajánlani, mivel már az Ezüst tulajdonosa.

Gr. Széchenyi István.¹²

Szilágyi Márton Arany Vitézségi Érmét Amon von Treuenfest szerint az Udvari Haditanács 1816. október 26-án hagyta jóvá.¹³ 1816. április 16-án kelt a Gavenda Mátyás ezredparancsnok által Trevisóban aláírt, Nagycenkre szóló szabadságos levél, amely Szilágyit a családi okokból szintén távollévő Széchenyi mellé rendelte. Passzusa részletesen leírja felszerelését, s annyit tudunk meg róla, hogy itt Kisjenőt írják születési helyéül, 25 éves, római katolikus, nőtlen, mestersége: lakatos. Zöld dolmány fehér gombokkal és vörös nadrág van rajta, középtermetű, haja és bajusza fekete.¹⁴

Szilágyi addigi szolgálatáról a mustralistákból az derül ki, hogy 1817-ben továbbra is az ezredesi osztály 2. svadronja közlegénye, Gyulán (Békés vármegye) született, 26 éves, katolikus, nőtlen, mesterségére nézve lakatos. Hősünk még az 1818. októberi mustra szerint is szabadságolva volt, s különös módon csak Ezüst Vitézségi Érméről szólnak.¹⁵

¹¹ A Stellvetreter/Vertreter a. m. káplárhelyettes, vicekáplár. A rangfokozat jelentésének tisztázásáért köszönet Réfi Attilának. Magyarosabban talán altizedes is lehetne.

¹² MTA Könyvtára, Kézirattár, Széchenyi-gyűjtemény. K 165/131 I. Köszönetem dr. Mázi Bélának, az MTA Könyvtára Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye főkönyvtárosának.

¹³ *Amon* 1885. 208. o.

¹⁴ MTA Könyvtára, Kézirattár, Széchenyi-gyűjtemény. K 165/134.

¹⁵ ÖStA KA ML ST 1817. Kt. 7488., ML 1818. Kt. 7489.

Nem tisztem kétségbe vonni a könyvészeti források és az elsődleges iratanyag valós információértékét, de észrevehető, hogy utóbbi a kissé irányított emlékezet, s talán némi tendenciózusság folytán több helyütt ellentmond az előzőnek. Amon von Treuenfest részletes ezredtörténetében sok pontatlanság előfordul, de az igen különös, hogy amikor Szilágyi Márton Tolentinónál levágja Duca di Rocca (itt:) Romano ezredest, nincs szó Széchenyi megmentéséről.¹⁶ Az „áldozat” személye sem egyértelmű, hiszen az ellenséges lovasság parancsnokáról, Roccaromana hercegéről szólnak, ami önmagában pusztán egy főnemesi titulus. A korszakkal foglalkozó olasz honlapok böngészése során kiderült, hogy a valódi személynév Lucio Caracciolo, cím szerint Duca di Roccaromana, Murat főlovászmestere, ezredes (1771–1836), akinek úgy tűnik, nem esett komolyabb baja. Ezzel szemben Ernesto Caracciolo, címe szerint ő is Duca di Roccaromana – azaz Roccaromana hercege (sz. 1792) előbbi fia, aki aznap fejlövést kapott, s másnap halt bele sebesülésébe.¹⁷ Egy másik, a csatát leíró weboldal is hasonlóan nyilatkozik.¹⁸ Az előbbieket támasztja alá egy ősforrásnak mondható 1826-ban kiadott visszaemlékezés a túloldalon a hadjáratban személyesen részt vett Robert Guillemard őrmestertől, amely németül 1827-ben jelent meg Goethe előszavával.¹⁹ A német nyelvű szakirodalomban is csaknem egyöntetű a toposz, hogy a sebesültek között szerepelt Ambrosio és Campana tábornok, továbbá Ducca di Romana ezredes, vezérhadsegéd, aki másnap behalt sebeibe. Ha Guillemard memoárjában figyelembe vették volna, hogy a parancsórtsztként Murat közvetlen kíséretéhez tartozott, s 50 főnyi gárdalovasság élén a saját lövészek támogatására kiküldött ifjú hercegről, a nem sokkal később fejlövést kapott Ernst (Ernesto) von Rocca-Romana-ról van szó, talán kevésbé lenne homályos az eset.²⁰

Ugyanígy különös, hogy Amon von Treuenfest szerint a bő egy héttel később Castel di Sangronál Széchenyi alól kilőtt lovat Burián József tizedes pótolta saját hátságával.²¹ Elképzelhető persze, hogy Szilágyival együtt vitézkedtek.

¹⁶ Amon 1885. 203. o.

¹⁷ http://www.wikiwand.com/it/Esercito_del_Regno_di_Napoli_%281806-1815%29 <http://roccaromana.org/Generale.aspx> <http://roccaromana.org/Macerata.aspx> <http://www.genmarenostrium.com/> (A letöltés időpontja: 2015. október 7.)

¹⁸ „Furono fra il numero di questi il figlio del Duca di Rocca-Romana Gran Scudiere del Re, che cessò di vivere dopo il periodo di 24 ore compianto inconsolabilmente dal proprio Genitore, compianto dal Re medesimo, e da tutti quelli che i pregi ne conoscevano e le virtù...” azaz: „Rocca-Romana hercegének, egyben a király főlovászmesterének fia is a sebesültek között volt, ám 24 óra után elhunyt. Vigasztalhatatlanul gyászolták szülei, siratta maga a király is, és mindazok, akik becsületességéről és erényeiről ismerték őt...” <http://xoomer.virgilio.it/estacchi/battle2.htm> (A letöltés időpontja: 2015. október 7. A fordításban Fölföldi Petra segített.)

¹⁹ Guillemard 1827. 385. o.

²⁰ A kérdéses részlet Guillemardtól: „Joachim, wütend über diesen Streich, befahl seiner Eskorte sie (Tirailleurs) zu befreien; der junge Herzog Ernst von Rocca-Romana, setz sich an die Spitze von 50 Mann Cavallerie von der Garde und reitet den Graben herab, aber wie er auf die Stelle kommt, die den Augenblick von unsern Tirailleurs inne hatten, so fällt er von einem Schuss in den Kopf getroffen.” Vagyis: „Joachim, dühöngve e csapás felett, megparancsolta kíséretének, hogy szabadítsák meg őket (a lövészeket); a fiatal Ernst von Rocca-Romana herceg a gárdalovasság 50 emberének élére áll, és lefelé lovagol az árokba, ám amint odaérkezik a helyszínre, amelyet pillanatnyilag lövészeink birtokoltak, egy a fejét ért lövéstől lehanyatlak.”

²¹ Amon 1885. 218. o.

Amon munkája természetesen nem kezelendő kőbevésett útmutatóul, hiszen, mint utaltam rá, több tévedésen, következetlenségen lehet érni. Előfordul például, hogy az egyik csatában elesettként jegyzett vitéz később ismét felbukkan.²²

Egyedül nála találkozhatunk azonban egy eddig méltatlanul háttérbe szorult hőssel, Széchenyi elfeledett másik megmentőjével, akire itt szeretném a figyelmet felhívni. Bobik (Bobits) Mátyás közhuszárról van szó, aki bajtársa segítségével az előző napon, május 2-án húzta ki a csávából vakmerő kapitányát. Erre magyarázat lehet, hogy az amúgy sem igazán stabil lelki alkatú ifjú gróf újoncnak számított ezredében, és elfogadtatása érdekében, „hősi nagy híre” ellenére fűtötte a bizonyítási vágy. Feltételezhető az is, hogy az alább részletezendő vitézségi tanúsítványokban szereplő Bobik és két társa valószínűleg egy pajtásághoz tartoztak. Asztalos János és Faragó János 1813. szeptember 27-én, az akkori itáliai hadjárat során Zirknitznél (ma Cerknica, Szlovénia) tanúsított vitézségükért már kiérdemelték az Ezüstöt.²³

Széchenyi elsikkadt, időrendben azonban első megmentésére visszatérve – noha a fő események ekkor Tolentinónál zajlottak –, a tett Maceratához fűződik. Érthető, hiszen a két helység csupán pár mérföldre esik egymástól, és a térségben igencsak hullámzottak a harci cselekmények.²⁴

Az ügyel foglalkozó akta a bécsi Kriegsarchiv Udvari Haditanács (Wiener Hofkriegsrat) fondjának kitüntetési ügyekkel foglalkozó iratai között rejtőzött, s tudtommal még senki nem dolgozta fel. Bemutatom magyar fordításban is, hiszen egyúttal egy ismeretlen Széchenyi-kéziratról adhatok számot. A körülmények mindenesetre kísértetiesen hasonlóak a Szilágyi-féle esethez. Óhatatlanul felmerül a gondolat, netán a meg-alapozottnak minősíthető gyanú is, hogy fegyvernemtől függetlenül bármely bajtársi közösség hajlamos lehetett az Udvari Haditanács, illetve az Ermebizottság (Medaillen Kommission) elé úgymond „szerkesztett” vitézségi igazolásokat terjeszteni.

Térjünk rá tehát Bobik Mátyás közhuszár aktájára!²⁵

„Jelentés a nagytekintetű cs. kir. Udvari Haditanácsnak

Az Angol régensherceg huszárezred ide beérkezett jelentése szerint az 1815. október 27-én kelt M. 3750. sz. haditanácsi leiratra, majd a Venetói Főhadparancsnokság erre következő, 1815. november 25-én kelt rendeletére Bobits, helyesen Bobik közlegénynek az 1813–1814-es hadjáratokban véghezvitt bátor cselekedeteiért az Ezüst Vitézségi Érmert adományozták.

A legutóbb leérkezett 1816. július 20-án kelt M. 2822. sz. magas rendelettel a Régensherceg huszárezred imént mondott közlegényének egy 1815. május 2-án újólág véghezvitt bátor tettéért jutalmul ugyancsak az Ezüst Vitézségi Érmert ítéltek meg.

Mivel a nagytekintetű cs. kir. Udvari Haditanács az ilyen előforduló esetekről a döntést magának tartja fenn, van szerencsém ezt a körülményt a nagytekintetű cs. kir. Udvari Haditanácsnak azzal a legalázatosabb kéréssel tudtára adni, hogy az ezzel kapcsolatos határozatot a maga idejében ismertetni szíveskedjék.

Milánó, 1816. szeptember 22-én.

²² Amon 1885. 204., 207. o. Taar Ferenc közhuszár május 2-án elesett Tolentinónál, május 4-én mégis őrmesterként vitézkedett Maceratánál.

²³ Amon 1885. 138. o.

²⁴ Amon 1885. 208. o.

²⁵ A német nyelvű eredeti átiratát lásd a Függelékben. A Bobik-akta.

A vezénylő távollétében gr. Bubna altábornagy.”²⁶

Az Udvari Haditanács válasza a Lombardiai Főhadparancsnokságnak Bécsben, 1816. október 26-án kelt.

„Meggyőződve arról, hogy az 1813. és 1814. évi hadjáratokban magát kitüntetett, az Ezüst Vitézségi Éremmel már megjutalmazott Bobik Mátyás közlegénynek az Angol régensherceg huszároktól, a legutóbbi Érmebizottság a torentinói csatában tanúsított ismételt bátor viselkedéséért újból megítélte az Ezüst Vitézségi Érmét, semmi akadály annak, hogy ennek az embernek az Ezüst leadása ellenében az Arany Érmét szavazzák meg.

A stb. előző hó 22-én kelt jelentésére válaszul, az említett közlegény Ezüst Érmét cseréljék ki Aranyra, s jelezzék az ezred felé, hogy a jövőre nézvést, amint azt az előző év december 14-én kelt M. 4705. sz. leirat elrendelte, minden vitézségi tanúsítványhoz csatolják a tájékoztatást, hogy akinek azt kiállították, kapott-e, és milyen jutalmat valamely korábban tett szolgálataiért.”²⁷

A huszárezred hivatalos folyamodványa, vagyis a kísérőirat nincs meg, csak a nyilatkozatok. Bevezetésként a tanúságtévők Bobik egy korábbi hőstettére utalnak, amelyet két bajtársával közösen vitt véghez.

„Tomanóczy János tizedes és Bobik, valamint Faragó közlegények az Angol herceg huszároktól 1814. február 17-én, amikor Takáts kapitány és Loksánszky főhadnagy az ellenségtől körülvéve sebesülten és attól veszélyeztetve, hogy megölik őket, benyomultak az ellenséges tömegbe, megölték vezérüket és megmentették a fogságtól a térdén már lövéstől sebesült kapitányt és a hátán megszárt főhadnagyot. Bobits közlegény egy kiváltképp vitéz ember, már több alkalommal kitüntette magát.”

Az esemény a Cadeónál és Fontana Freddánál lefolyt ütközet, Amon is részletesen szól róla. Meg kell említeni, hogy itt is az ellenség vezérének megöléséről van szó, miközben Bobik és Faragó megmentik tisztjeiket.²⁸

Egy korábbi, az előző évi hadjáratához fűződő második megmentése kapcsán Loksánszky Ferdinánd kapitány is megerősíti Bobik és társa kitüntetésre ajánlását.

„Hogy alulírott nem csak szemtanúja volt e két ember vitéz és bátor viselkedésének, hanem a saját életét is Bobits Mátyás közlegénynek köszönheti az 1814. március 11-én Cadeonál, a Piacenza felé vezető úton a sokszoros túlerőben lévő ellenséges lovassággal szemben vezetett támadás alkalmával, ezért legszigorúbb kötelességének tartja, hogy e két embert, különösen Bobits Mátyás közlegényt kipróbált vitézsége és jóra valóssága okán a magas kegybe ajánlja.

Barletta, 1815. június 22-én.

Loksánszky Ferdinánd az 5. huszárezred főhadnagya

Sándor az Angol régensherceg huszárezred ideiglenes századparancsnoka”²⁹

Az aktuális esethez kapcsolódva először öt szemtanú nyilatkozik:

²⁶ HKR 1816-1-25/167 1667. sz. (1816. október 9-én vettemezve) A katonai schematismusok szerint a lombardiai főhadparancsnok (1819-től ténylegesen) Johann v. Frimont (1759–1831) lovassági tábornok volt, franciaországi szolgálati távollétében gr. Ferdinand Bubna (1768–1825) helyettesítette.

²⁷ HKR 1816-1-25/167 M. 4223. sz.

²⁸ Amon 1885. 157. o.; HKR 1816-1-25/167 565. sz. tanúsítvány.

²⁹ HKR 1816-1-25/167 565. sz. tanúsítvány.

„Tanúsítvány

Mellyel megerősítették, hogy Asztalos János és Bóbits Mátyás, a tekintetes Angol régensherceg 5. számú huszárezred ezredesi második svadronjának közlegényei 1815. május 2-án, amikor az ellenség Macerátánál sokszoros túlerővel támadásba kezdett, a nagytekintetű gróf Széchenyi István első kapitányt, akit már körbevett az ellenséges gárda, dzsidasok és huszárok, és halála vagy fogságba esése már biztosan előrelátható volt, rettenthetetlenségükkel és váratlan gyors támadásukkal az ellenség közül kivágták és biztonságba helyezték.

Ugyanezen közlegények később, folyó év május 14-én Castell di Sangrónál az ellenséges utóvéd megrohanásakor is kitüntették magukat, és bravúrjukkal az ellenséges lovaság tiszteletét is kiváltották.³⁰

Ezért kötelességünknek tartjuk ezeket a vitéz embereket, akiket a már lezajlott hadjáratokban érdemei jvasoltak, ismételten a legmagasabb kegybe ajánlani.

Barletta, 1815. június 23-án.

Buga János közember, Kováts István közember, Csányi György tizedes, Markovits Péter őrmester, Geringer hadnagy az Angol régens 5. huszárezredtől, Erhart őrmester, Messina János főhadnagy a Régensherceg huszároktól.”

Végezetül maga Széchenyi elsőkapitány nyilatkozik, igaz, csaknem egy évvel később. Ebből látszik, milyen lassan örölte az Érmebizottság és az Udvari Haditanács malmai.

„Tanúsítom, hogy Asztalos János és Bobits Mátyás közlegények a Macerátánál lefolyt ütközetben a fogságtól megmentettek – mivel felhevült lovam engem teljesen egyedül olyformán ragadott az ellenséges lovaság közepébe, hogy többé sem kardom, sem lovam ura nem lehettem – ebben a szempillantásban a két vitéz harcos odasietett és bátran kihozott az ellenség közül: ezért a magas kegyre ajánlom őket. Ezt a tanúsítványt csak azért most írom alá, mert a háború befejezésével az ezredet hamarosan el kellett hagynom.

Bécs, 1816. április 15-én.

Gróf Széchenyi István.”³¹

Eddig tart Bobik Mátyás története, aki a Hannibal Marchese di Sommariva altábornagy elnöklete alatt ülésező Érmebizottság 1816. július 7-i döntését követően,³² az Udvari Haditanács október 26-án kelt jóváhagyásával vehette át Arany Vitézségi Érmét, ami napi hat krajcár pótlékkal járt, de egyúttal hosszú szolgálata végét is jelentette.³³ Az ezred 1816. évi áttételi listája szerint ugyanis az öreg huszár az orvosi felülvizsgálatot követően november 25-től 15 bajtársával együtt tényleges rokkantként a nagyszombati invalidusházba került.³⁴ A nyilvántartás alapján ekkor 50 éves, a Zólyom megyei Breznóbányán született, római katolikus, nőtlen, mestersége nincs, magassága 5 láb, két hüvelyk (mintegy 161 cm). 1788. július 18-án került a cs. kir. 1. sz. Császár-huszárezredbe, s 1798. június else-

³⁰ HKR 1816-1-25/167. Tanúsítvány iktatószám nélkül.

³¹ Lásd: uo. Az aktában szereplő személyek addigi születési, szolgálati adatait lásd a tanulmány végén. Forráshelyek: ÖStA KA ML HR 5. 1802. Kt. 7484, ML ST 1811, 1812. Kt. 7500., ML ST 1816. Kt. 7504. ML ST 1817. Kt. 7488. ML 1818. Kt. 7489.

³² *Amon* 1885. 229. o. (Sommariva 1755–1829.)

³³ Érdekes az egybeesés, hiszen *Amon v. Treuenfest* szerint Szilágyi Márton kitüntetésének véglegesítéséhez is ez a dátum kötődik. Lásd: *Amon* 1885. 208. o.

³⁴ ÖStA KA ML ST HR 5. 1816. Kt. 7504.

jével helyezték át a cs. kir. 5., akkor ezredtulajdonos nélküli, 1801–1809 között Ott, majd 1814-ig Radetzky-huszárezredhez, ahol legutoljára az ezredesi osztály 2. svadronjában szolgált. Hadifogoly nem volt, fegyelmi problémái nem adódtak. Szervezete már meglehetősen elnyűvödött, jellemzően általános erőtlenség, hiányos fogazat, bamba arckifejezés – állt az orvosi megjegyzésben. Mundérján kívül még az Ágyúkeresztet, a 2. osztályú Veteránjelvényt (Veteran Zeichen, „Veteranis”), és természetesen Arany Vitézségi Érmét vitte magával. Ettől kezdve Bobik Mátyásnak nyoma vész, neve nem található a rokkant-ház halotti anyakönyveiben sem.

Jelen közleménnyel remélem, mégis sikerült kiemelni őt a feledésből, egyúttal újabb részletekkel szolgálhattam gróf Széchenyi István ekkor még igencsak mozgalmas lovas-tiszti pályafutásához.

A FORRÁSOKHOZ KÖTÖDŐ ÉLETRAJZI ADATOK A BOBIK-AKTÁBAN SZEREPLŐ SZEMÉLYEKRŐL

- Asztalos János: 1811-ben a 2. őrnagyi osztály 1. svadronjában szolgált közlegényként. Születési helye Naszvad (Komárom vármegye), 26 éves, katolikus, nőtlen.
- Buga János: 1817-ben az ezredesi osztály 2. svadronjának közlegénye. Rétiben született (Tárnokréti, Győr vármegye), 24 éves, evangélikus, nőtlen.
- Csányi György: 1817-ben az ezredesi osztály 2. svadronja káplárja, Tardoskéd (Nyitra vármegye) születési hellyel, 46 éves, katolikus, nőtlen, csizmadia, rokkant.
- Erhart János: 1817-ben az ezredesi osztály 2. svadronja őrmestere, Rótfalván (Vas vármegye) született, 38 éves, katolikus, nőtlen.
- Faragó János: 1817-ben az alezredesi osztály 2. svadronjának, közlegénye. Születési helye Keszthely (Zala vármegye), 23 és fél éves, katolikus, nőtlen, ács.
- Geringer, Karl báró: 1816-ban az ezredesi osztály 1. svadronjának, alhadnagya, Bécsben született, 19 és fél éves, katolikus, nőtlen. 1817-től a cs. kir. 3. (Albert herceg) vérteszredhez áttéve.
- Kováts István: 1817-ben az ezredesi osztály 2. svadronjának közhuszára, Csatáron (Zala vármegye) született, 25 éves, katolikus, nőtlen.
- Loksánszky Elek Ferdinánd: 1817-ben az alezredesi osztály 2. svadronjának, főhadnagya. Zólyomban (Zólyom vármegye) született, 31 éves és 11 hónapos, katolikus, nőtlen. (Mint aktív másodkapitány, Újaradon halt meg 1827. március 10-én.)
- Markovits Péter: 1817-ben az 1. őrnagyi osztály 2. svadronjának őrmestere, született Kalocsán (Pest vármegye), 29 éves és 9 hónapos, katolikus, nőtlen.
- Lovag Messina (1818-as bárósítása után hivvári Meszéna) János: 1817-ben az ezredesi osztály 2. svadronjának főhadnagya, Esztergomban született, 33 éves, katolikus, nő. 1813-as Forli-i hőstettéért 1818-ban a Mária Terézia Katonai Rend Lovagkeresztjét kapta. Nyugalmazott címzetes őrnagyként Nagyváradon halt meg 1867. február 22-én. (Wurzbach tévedésből 1848/49-es szimpátiái miatt történt rendi kizárásának dátumát, 1851. május 19-ét adja meg.)
- Sándor Károly: 1817-ben az 1. őrnagyi osztály 2. svadronjának másodkapitánya, Pesten született, 32 éves, katolikus, nőtlen.
- Takáts Gábor: 1817-ben az alezredesi osztály 1. svadronjának másodkapitánya, Meszlényben (Vas vármegye) született, 29 éves, evangélikus, nőtlen.
- Tomanóczy János: 1817-ben az ezredesi osztály 1. svadronjában szolgált, 1817-ben a 2. svadron káplárja. Alsófalun (Árva vármegye) született, ekkor 25 éves, katolikus, nőtlen.

FÜGGELÉK

A Szilágyi-tanúsitvány³⁵

Tapferkeits Attestat

Kraft welcher zur Steuer der Wahrheit, Wir Endesgefertigte bestätigen, daß der Gemeine Martin Szilágyi der Oberst 2-te Escadron des Löbl. kays. königl. Prinz Regent von England 5-ten Huszáren Regiments am 3-te May 1815 sich vorzüglich ausgezeichnet habe, als nämlich zwischen Tolentino und Macerata eine überlegene feindliche Cavallerie den auf der Strasse mit einem Zug gestandenen Herrn Rittmeister und Escadrons Commandanten Grafen Szécsényi angrief und ungeachtet einer tapferen Gegenwehr dieser Zug dennoch der feindlichen Übermacht die zu groß war, weichen mußte, und besagter Herr Rittmeister schon von der feindlichen Cavallerie umrungen war, bemerkte dieses der obenannte Gemeine, rief seine versprengten Kameraden zurück, hieb mit selben dergestalt tapfer und entschlossen in die Feinde, daß er mit eigener Hand den die feindliche Cavallerie anführenden Obersten Duca di Rocca Romana herunter hieb, und mehrere der feinde blessirte, worauf der Feind, ungeachtet seiner Übermacht die Flucht ergrief, und auf diese Art obgedachter Herr Rittmeister der feindlichen Gefangenschaft entging.

Dieser Gemeine hat auch in der Affaire bey Castel di Sangro am 14-te May 1815 Proben von persönlicher Bravour und ungewöhnlicher Tapferkeit bey der Attaque der feindlichen Infanterie Quarrées gegeben, und dadurch nicht nur seinen Kameraden zu gleichen Thaten durch sein Beyspiel angefeuert, sondern auch als bey einem dieser Attaquen das Pferd seines Herrn Rittmeisters Grafen Szécsényi stark blessirt wurde, und zusammen fiel, auch gedachter Herr Rittmeister sicher in feindliche Gefangenschaft gerathen wäre, von seinem Pferde sprang, selbes seinem Rittmeister antrug, und ihm darauf half, sich aber mitten durch die Feinde zu Fuß rettete.

Genanter Gemeine hat schon in dem Feldzuge 1814 wegen seiner Bravour die silberne Ehrenmedaille erhalten, und er sich in dem Feldzuge 1815 neuerdings rühmlichst ausgezeichnet hat, so unterläßt man nicht Ihn der allerhöchsten Gnade anzuempfehlen.

Sign. Neapel am 28 May 1815.

Georg Botka Közember Prinz Regens Huszaroktul, Johan Buga Köz legen a Princz Regens Huszaroktul, Alex Barát közember a Prinz Regens Huszaroktul, Johan Szakáts közember Prinz Regens Huszaroktul, Johann Kozma közember Prinz Regens Huszároktol, Stelvertreter Augustin Brener (?) von brinß Regenth Husari Regementh Nro 5., Johan Sándor stervertter (Vertreter) Printz Regens Huszaroktul, Georg Tima (?) sterfelter (Vertreter) Prints Regent Huszaroktul, Carl Ormos Corporal bey Prinz Regent v. England Houss. Regiment No. 5., Gáll Corporal bey Printz Regent Huszár Regement Nr. 5., Paul Nemeth Korporal bey Prinz Regent Houssarh Regement No. 5., Johann Erhart Wachtmeister von Printz Regent Hußar Rgt. No. 5., Franz Fischer Wachtmeister von Printz Regent von Engl. Hussaren Rgt., Johann Kiss Oberlieutenant von Printz Regent von England Houss. Rgmt., J(oseph) Gf. Chamaré Oberlieutenant Prinz Regent von England Hussaren Regiment, Johann Messina Oberlieutenant von Prinz Regent von England 5-ten Houss. Regimt.

Endesgefertigter bestätige die Wahrheit des obgesetzten, und ermangle nicht für diesem braven Krieger, der mir mehrmal das Leben rettete, mich eifrig anzunehmen, und ihn für die Behaltung der Goldenen Ehren Medaille unterthänigst vorzuschlagen, da er bereits im Besitz der Silbernen ist.

Gf. Széchenyi Rittmeister

³⁵ MTA Könyvtára, Kézirattár, Széchenyi-gyűjtemény. K 165/131 I.

A Bobik-akta³⁶

Bericht an Einen hochlöblichen k. k. Hofkriegsrath

Nach einer hiehergelangten Anzeige des Hussarn Regiments Prinz Regent von England, ist zufolge eines hofkriegsräthlichen Reskript von 27-ten Oktober 1815 M 3750, und der hierauf erfolgten Venetianischen General Kommando Verordnung dato 25-ten November 1815 dem Gemeinen Mathias Bobits recte Bobik für die in den Feldzügen 1813 und 1814 ausgeübten tapfere Handlungen die silberne Tapferkeits Medaille verliehen worden.

Mit der letzlich herabgelangten hohen Verordnung vom 20-ten July 1816 M 2822. wurde diesen vorgedachten Gemeinen des Hussarn Regiments Prinz Regent für eine am 2-ten May 1815 abermahlen ausgeübten tapferen That ebenfalls die silberne Tapferkeits Medaille zu Belohnung zuerkannt.

Da sich nun der k. k. hochlöbliche Hofkriegsrath die Entscheidung über derley vorkommende Fälle vorbehalten hat, so giebt man sich die Ehre, diesen Umstand Einem hochlöblichen k. k. Hofkriegsrath mit der gehorsamsten Bitte zur Kenntniß zu bringen, die dießfällige Schlußfassung seiner Zeit anhero gefälligst bekannt geben zu wollen.

Mayland am 22-ten September 1816
in Abseyn des Kommandirenden Gr. Bubna Fmlt.³⁷

An das lombardische General Commando
Wien am 26. Oktober 1816

Bey der sich verschafften Uiberzeugung, daß der für seine Auszeichnung in den Feldzügen vom Jahre 1813 und 1814 mit der silbernen Tapferkeits Medaille bereits belohnte Gemeine Mathias Bobik von Prinz Regent England Husaren von der letzten Medaillen Kommission für sein wiederholtes tapferes Benehmen in der Schlacht von Tolentino neuerlich wieder die silberne Tapferkeits Medaille zuerkannt worden ist, so nimmt man keinen Anstand diesem Manne die goldene Medaille gegen Abgabe der silbernen zu bewilligen.

Das etc. welchem man dieses auf den Bericht vom 22. v. M. zu erwiedern findet, hat dem erwähnten Gemeinen seine silberne Medaille gegen eine goldene auszutauschen, und dem Regimente zu bemerken, daß für die Zukunft, wie es mit dem Reskripte vom 14. Dez. v. J. M 4705 angeordnet wurde, jedem Tapferkeits Zeugniße die Angabe beygefügt werden müste, ob derjenige, dem dasselbe ausgestellt wird, für etwa sich früher erworbene Verdienste bereits eine Belohnung und was für eine erhalten habe.³⁸

Attestat³⁹

Der Korporal Johann Tomanozy und die Gemeinen Bobik und Farago von Prinz England Husaren drangen am 17. Februar 1814, als der Rittmeister Takats und der Oberlieutenant Loksansky vom Feinde umrungen, verwundet und in Gefahr waren getödtet zu werden, in den feindlichen Haufen ein, tödteten den Anführer desselben, und retteten den Rittmeister, der bereits durch das Knie geschossen, und den Oberlieutenant, der durch den Rücken gestochen war, aus der Gefangenschaft. Der Gemeine Bobits, ein äußerst tapfrer Mann, hat sich schon in mehreren Gelegenheiten ausgezeichnet.

Daß gefertigter nicht nur Augenzeuge des Tapferen und Muthvollen Betragens der beyden Männer war, sondern auch sein Leben den Gemeinen Mathias Bobits als den 11 März 1814 bey der geführten Attaque gegen viel überlegene feindliche Cavallerie bey Cadeo auf der Straße nach

³⁶ ÖStA KA HKR 1816-1-25/167.

³⁷ ÖStA KA HKR 1816-1-25/167 No. 1667.

³⁸ ÖStA KA HKR 1816-1-25/167 No. 4223. (Dep. M.)

³⁹ ÖStA KA HKR 1816-1-25/167 Attestat No. 565.

Piacenza zu verdanken haben er machet sich zur strengsten Pflicht, diese beyde Männer, besonders aber den Gemeinen Math. Bobits, wegen seiner erprobten Tapferkeit und Redlichkeit der hohen Gnade anzuempfehlen.

Barletta am 22-ten Juny 1815

Ferd. Loksansky Oberlieutenant des 5-ten Hussaren Regiments

Sándor Rittmeister interims Escadrons Commandant von Prinz Regent Huss. Rgmt.

Zeugniß⁴⁰

Mittelst welchen bestätigt wird, daß Gemeinen Johann Asztalos und Mathias Bóbits der Obrist 2-ten Escadron, des Löbl. Prinz Regent v. England 5-ten Houssaren Regiments, am 2-ten May 1815, als die Feinde bey Macarata mit weit überlegener Macht, einen Angrief unternahmen, den Hl. Premier Rittmeister Stephan Grafen Szechényi, der schon von denen feindlichen Garde, Lanciers und Houssaren umrungen, und deßen Tod, oder Gefangennehmung sicher vorauszusehen war, durch ihre Unerschrockenheit, und raschen unerwarteten Angriff der Feinde aus Ihrer Mitte herausgehauen, und in Sicherheit gebracht haben.

Eben diese Gemeinen haben sich auch später am 14-ten May l. J. in der Attaque der feindlichen Arriergarde bey Castell di Sangro ausgezeichnet, und durch ihre bravour der feindlichen Cavallerie respect eingeflößt.

Weßwegen wir es uns zur Pflicht machen, diese tapfere Männer, die schon ihn denen verflobenen Feldzügen zur Medaille eingegeben waren, neuerdings der allerhöchsten Gnade anzuempfehlen.

Sigl. Barletta, am 23 Juny 1815.

Joh. Buga KözEmber St. Kovats Köz Ember

György Csanyi Corporal Petr. Markovits Wachtmeister

Geringer Leutnant Prinz Regent v. England 5-ten Hussaren

Erhart Wachtmeister

Joh. v. Messina Oberlieutenant von Prinz Regent Hußaren

Daß die beiden Gemeinen Johann Asztalos und Mathias Bobits mich bey der Affaire von Macerata von der Gefangenschaft retteten, bezeige ich – da ich ganz allein, durch mein erhitztes Pferd dergestalt in die Mitte der feindlichen Cavallerie gebracht wurde – daß ich noch mein Säbel noch mein Pferd in der Gewalt mehr hatte – in welchem Augenblick die beiden tapferen Krieger herbei eilten, und muthig aus der Mitte der Feinde mich brachten: weswegen ich der hohen Gnade sie empfehle. Auch unterfertige ich dieß Zeugniß deshalb nur jetzt, da ich nach geendigtem Krieg, das Regiment allsobald verlaßen mußte.

Wien dem 15 April 1816

St. Gf. Széchenyi Rittmeister

⁴⁰ ÖStA KA HKR 1816-1-25/167.

BIBLIOGRÁFIA

- Amon* 1885. *Amon v. Treuenfest, Gustav*: Geschichte des k. k. Feldmarschall Graf Radetzky Huszaren-Regimentes Nr. 5. 1798–1884. Wien, 1885.
- Ács* 1994. *Ács Tibor*: Széchenyi katonaévei. Budapest, 1994. A könyv 2. kiadása: Katonaként is magyar. Széchenyi István katonaélete és hadügyi reformeszméi. Hősgaléria. Budapest, [2009.]
- Guillemard* 1827. *Guillemard, Robert*: Memoiren Robert Guillemard's verabschiedeten Sergenten. Begleitet mit historischen, meisten Theils ungedruckten Belegen von 1805 bis 1823. Aus dem französischen. Eingeführt und eingeleitet von Goethe. 2. Teil. Leipzig, 1827.
- Hirtenfeld* 1853. *Hirtenfeld, Jaromir*: Oesterreichischer Soldatenfreund. Nr. 84. Wien, 1853.
- Hirtenfeld* 1860. *Hirtenfeld, Jaromir*: Militär-Zeitung. Nr. 32. Wien, 1860.
- Réfi* 2014. *Réfi Attila*: A császári-királyi huszárság törzstiszti kara a francia forradalmi és napóleoni háborúk korában 1792–1815. Budapest–Sárvár, 2014.
- Sporschil* 1843. *Sporschil, Johann*: Der Feldzug der Oesterreicher gegen Joachim Murat im Jahre 1815. Braunschweig, 1843.
- Thürheim* 1866. *Thürheim, Andreas*: Die Reiter-Regimenter der k. k. österreichischen Armee II. Band – Die Hussaren – Historische Skizzen, chronologisch geordnete Bruchstücke. Wien, 1866.²
- Viszota* 1942. *Viszota Gyula*: Gróf Széchenyi István mint katona. *Irodalomtörténeti közlemények*, 52. (1942) 4. füzet. 354–368. o.
- Wurzbach* Bd. 41. 1880. *Wurzbach, Constant von*: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich Bd. 1–60. Wien, 1856–1891.
- Zichy* 1896–1897. *Zichy Antal*: Gróf Széchenyi István életrajza. I–II. k. Budapest, 1896–1897.

FORRÁSOK

- MTA
ÖStA KA HKR
ÖStA KA ML. ST.
- MTA Könyvtára Kézirattár Széchenyi-gyűjtemény
Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien, Wiener Hofkriegsrat
Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Wien, Musterlisten und Standestabellen

Ferenc Lenkefi

CONTRIBUTIONS TO THE RESCUES OF HUSSAR CAPTAIN COUNT ISTVÁN SZÉCHENYI IN THE
MILITARY CAMPAIGN OF 1815

Summary

The historical framework of this paper is the Italian campaign in April–May 1815, one of the operations in the closing period of the Napoleonic Wars, fought against the “renegade” Joachim I (Murat), King of Naples. In this campaign Count István Széchenyi had heroic achievements, battling as the first captain of the Fifth Imperial–Royal Hussar Regiment. During the combat operations Széchenyi got into life-threatening situations many times and he was saved from these situations by his comrades. Hussar soldier Márton Szilágyi is well-known from the literature of the topic for these rescues, while Mátyás Bobik, another Hussar soldier rescuing Széchenyi, was forgotten by history. The paper presents the hitherto unknown document attesting to Bobik’s heroic deed, translated into Hungarian language. Parallel to this work, the author endeavours to clarify the contradictions in the Szilágyi Legend, alluding to the possibility that the contradictions might have come from the “editing” of contemporary testimonies.

Ferenc Lenkefi

„PROBLEME BEI MACERATA“

Ergänzungen zu den Befreiungen von Husarenkapitän István Graf Széchenyi im Feldzug des Jahres 1815

Resümee

Den historischen Rahmen der Mitteilung bildet der Italienfeldzug im April-Mai 1815 gegen den „Renegaten“ Joachim I. (Murat), König von Neapel, der als Teil der Abschlussphase der Napoleonischen Kriege geführt wurde. An diesem Feldzug nahm István Graf Széchenyi als erster Kapitän des k. k. 5. (Englischen Prinzregenten-) Husarenregiments teil, der Heldentaten vollbrachte. Während der Kampfhandlungen geriet Széchenyi mehrmals in lebensgefährliche Situationen, aus denen ihn seine Kameraden retten mussten. Infolge dieser Handlungen erlangte der gemeine Husar Márton Szilágyi in der Fachliteratur Bekanntheit, wogegen der ebenfalls als Retter von Széchenyi dokumentierte gemeine Husar Mátyás Bobik in Vergessenheit geriet. Der Verfasser veröffentlicht die bislang unbekannt Quelle, die die Heldentat Bobiks dokumentiert, in ungarischer Übersetzung. Parallel dazu versucht er, die nunmehr kanonisierten Widersprüche der Szilágyi-Legende zu klären, wobei er darauf schließen lässt, dass diese auch ein Ergebnis des „Redigieren“ der zeitgenössischen Augenzeugenberichte gewesen sein könnten.

Ferenc Lenkefi

« DES ENNUIS À MACERATA »

Contributions aux sauvetages du comte István Széchenyi, capitaine de hussards
dans la campagne de 1815

Résumé

Le cadre historique de la publication est fourni par la campagne italienne d'avril et mai 1815 menée contre Joachim (Murat) Ier, roi napolitain « renégat » vers la fin des guerres napoléoniennes. Le comte István Széchenyi, premier capitaine du 5e régiment impérial-royal de hussards (Prince régent d'Angleterre) fut l'auteur de plusieurs exploits durant cette campagne. Plusieurs fois, il s'est retrouvé en danger de mort lors des actions militaires et ce sont ses camarades qui ont dû le sauver. Alors que le hussard Márton Szilágyi est connu pour ces faits dans les publications spécialisées, le hussard Mátyás Bobik fut oublié. L'auteur publie en traduction hongroise la source jusqu'alors inconnue qui documente le fait d'armes de Bobik et parallèlement, il tente de clarifier les contradictions notoires de la légende Szilágyi en suggérant qu'elles sont peut-être dues à « l'altération » des témoignages d'époque.

Ференц Ленкефи

«МАЦЕРА У МАЦЕРАТЫ»

Дополнительные материалы по спасению гусарского капитана графа Иштван Сечени
в военном походе 1815 года

Резюме

Издание в качестве исторических рамок включает в окончательную стадию наполеоновских войн происходящих в апреле и мае 1815 года в ходе итальянского военного похода против неаполитанского короля «ренегата» I. Иоахима (Мюрата). В этом походе участвовал в гусарском полку 5-ой императорской армии (Английского регентного герцога) граф Иштван Сечени в качестве первого капитана, во время этого похода он осуществил геройские поступки. В ходе битвы Сечени многократно попадал в опасные для жизни положения, из которых его спасали боевые товарищи. Во время этих спасений стал известным в специальной литературе Мартон Силади рядовой гусар, в то время как позабыли о документированном также спасателе рядовом гусаре Матяш Бобик. Автор публикует до сих пор неизвестный источник в венгерском переводе документирующий геройский поступок гусара Бобик. Параллельно с этим автор пытается выяснить противоречия уже канонизированной легенды о Силади, подозревая, что они могли произойти из «редактирования» предыдущих свидетельств.